

Posudek na bakalářskou práci Anny Luňákové „Lévinas a fenomenologie“

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Předložená práce svébytným stylem rozvíjí způsob, jímž si Lévinas osvojil fenomenologické dědictví Edmunda Husserla. Byť by celý text bylo možno vystavět okolo centrálních bodů Lévinasovy kritiky Husserlova idealismu, autorčin přístup a její koncepce Lévinasova myšlení (jako důsledného dovedení do důsledků některých základních východisek fenomenologie) jsou nečekaně osvětleny až v závorce na straně 26: „(Ráda bych v tento okamžik upozornila na to, že Lévinasův vztah k Husserlovi nemá být prezentován jako pouze kritický a toho jsem si při psaní vědoma. Husserl nedělá nic „špatně“, pouze prostě postupuje určitým směrem a Lévinas postupuje jiným. Nechceme tedy tvrdit, že Lévinas Husserla kritizuje, ale spíše dále interpretuje, nebo řekněme, důkladně čte).“

Takové pojetí Lévinasova vztahu k Husserlovu myšlení je jistě legitimní, byť pak vede k rozostření linie mezi oběma mysliteli a k tomu, že Lévinasova pozice není prezentována ve formě argumentace poukazující na nedostatky Husserlova idealismu, ale spíše jako zdůraznění jiných motivů. Přesto se i v tomto textu důležité body Lévinasovy kritiky Husserla objevují: primát představy jako zakládajícího vztahu k jakékoli vnějškovosti (str. 13); popření existence iracionálna jako důsledek Husserlova idealismu (str. 19); redukce smyslu toho, s čím se setkávám, na konstituující akt vědomí (str. 23), to všechno jsou husserlovské motivy, ve vztahu k nimž v předložené práci lépe vystupuje do popředí Lévinasova originalita. Je jen škoda, že autorka nepodala zevrubnější analýzu důvodů, kvůli nimž se cesty Husserla a Lévinase vlastně rozcházejí: na jedné straně snaha o založení objektivitu a ideál přísné vykazatelnosti, na straně druhé snaha o postihnutí životní zkušenosti v celé její šíři a etický poukaz k tomu, že jádro smyslu naší svobody nespočívá právě a pouze v názoru jisté předmětnosti.

Hlavní nedostatek práce však shledávám spíše v nadměrném množství příliš vágních či těžko srozumitelných formulací a v nedostatečné logické návaznosti jednotlivých tezí a motivů, které autorka střídá dle libosti: když autorka přejde od Lévinasovy koncepce řeči ke Steinerově teorii překladu, zprvu tento přechod nezdůvodní explicitně, ale omezí se na konstatování „v následujících odstavcích se budou objevovat citace G. Steinera z knihy *Po Babelu* (1974), která se věnuje otázkám jazyka a překladu“, o pár řádků níže pak zmíní, že „Steinerova kniha nám pomůže poukázat na to, co podle nás tvrdí i Lévinas z trochu jiného úhlu, a také nám jeho slova předvedou, kde všude může tematizace působit, jak je možné ji rozpoznat a jaké změny postoje jsou nezbytné k jejímu překročení.“ (str. 31) Během obhajoby by bylo vhodné lépe rozvést, v čem konkrétně je Steinerova teorie překladu rozvinutím, konkretizací či paralelou toho, čemu autorka říká tematizace a její meze.

Jak už jsem naznačil, celý text trpí nadměrným množstvím neobratných formulací, které znemožňují rozumět beze zbytku předloženému textu a které značně ztěžují možnost kritického zhodnocení relevance předložených myšlenek: „Lévinasova nedocenitelně přesná analýza neopomíná jemné nuance, které jsou tolik důležité pro otevření fenomenologické oblasti, tím se míní zejména to, že zejména to, že se díky tomuto autorovi lépe ukáže fenomenologické bádání, či důsledky které působí určité postoje podržené ve fenomenologii.“ (s. 7).

Některé věty nedávají dobrý smysl, a to ani po několikerém přečtení: „Lévinas samozřejmě není jediný, kdo pracuje intenzivně s fenomenologií, sám v poznámkách odkazuje například na dílo Maurice Merleau-Pontyho, nebo v jiných souvislostech na Michela Foucalta a další.“ (Tamt.) Co zde znamená „pracovat intenzivně s fenomenologií“? Jaké odkazy na Michela Foucaultamá autorka na myslí, jedná-li se o analýzu rané Lévinasovy recepcí fenomenologie?

Jiné formulace jsou příliš vágní na to, aby se dalo rozhodnout, zda jsou pravdivé či ne:
str. 6: „Díky fenomenologii je možné **zaznamenávat roviny, kde se ustavují struktury, které konstituují vědomí**, tak jak jej [sic!] popíše Edmund Husserl, a tak se tvoří základ filosofování o tomto vědomí.“

str. 8: „[Lévinas] vykáže, že v lidském životě jsou roviny další, ne-fenomenologické a základní. Ukáže se další oblast, na kterou se fenomenologie již nezaměřuje.“ Co zde znamenají „nefenomenologické roviny“?

str. 21: „Jak je jasné z celého dosavadního textu, pro Lévinase je fenomenologie také zejména metodou, ale metodou která v sobě skrývá konkrétní filosofii, fenomenologický styl a její postup odkazují na širší kontext, do kterého je díky tomuto svému stylu zasazeno.“ Jelikož v poslední větě není „širší kontext“ nijak vymezen, celé souvětí se jeví spíše jako tautologie, v níž je fenomenologie vymezena fenomenologickým stylem.

A konečně jsou zde větné celky, u nichž vůbec netuším, co se jimi míní: „A co se týká podstat jednotlivostí, ty spočívají v: Jednotlivost, (která) má vždy nějakou podstatu – protože je jistým způsobem určena. To znamená - každá jednotlivá věc.“ (str. 12-13).

Mnoho dalších takových míst velmi snižuje kvalitu práce, v níž jinak autorka prokazuje jistou osobitou snahu o vlastní prodloužení některých Lévinasových fenomenologických motivů. Práci doporučuji k obhajobě s navrhovaným hodnocením „dobře“.

V Praze 30. 8. 2016

Ondřej Švec